

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВИХ ОСНОВ ДЕРЖАВНОЇ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

IMPROVEMENT OF THE LEGAL BASIS OF STATE DEBT POLICY IN UKRAINE

Стецюк В.В., аспірант

Класичного приватного університету

У статті автор пропонує розробку закону України «Про основи фінансової політики», виділяє основні керівні принципи управління державним боргом, покликани сприяти ефективній фінансовій політиці, спрямованій на зниження фінансової уразливості як держави, так і його суб'єктів фінансово-господарської діяльності, запропонував організаційно-правові заходи, які допоможуть допомогти усунути існуючі проблеми в сфері управління державним боргом, сприяти реалізації фінансово-правових основ регулювання кредитних відносин в країні

Ключові слова: державний кредит, державний борг, грошовий обіг, грошові кошти, позика, доходи, видатки, бюджет.

In recent years, in connection with the global financial turmoil, the problems of strengthening the place and role of the state in actively influencing economic processes taking place both within the country and in the interstate space have become relevant. An important role here belongs to financial and legal norms, as the protection of the interests of the state itself and its protection in the process of globalization is, first of all, the sphere of financial law. In this regard, it is necessary to develop a law of Ukraine «On the basics of financial policy.» Financial policy as a kind of public policy requires not only the implementation of specific measures in these financial areas, but also the development – based on joint research and development of scientists and practitioners, economists and lawyers – the very theory of financial policy of Ukraine (and, with special emphasis, debt policy). In the context of financial globalization, this will allow the state to more actively use financial instruments to improve the structure of the domestic economy, stimulate economic growth and improve the living standards of its citizens.

Analysis of the recommendations of international and domestic financial and governmental institutions in order to achieve the objectives of this study, allowed us to identify basic guidelines for public debt management, designed to promote effective fiscal policy to reduce financial vulnerability of both the state and its sub-projects of financial and economic activities: unity of purpose coordination of debt management; legally stipulated strategy of public credit management; transparency and accountability of public credit management bodies; clear institutional legal basis for public credit relations; unconditional servicing of obligations and maintenance of a high credit rating; legal support of the risk management system; development and ensuring the operation of an efficient government securities market.

Based on the selected principles of public debt management, a number of specific organizational and legal measures are proposed to help eliminate existing problems in the field of public debt management, to promote the financial and legal framework for credit regulation in the country:

– adoption of the Concept of public debt management, development of both medium-term and long-term debt policy in direct connection with monetary and fiscal policy;

– creation of the National Debt Agency of Ukraine, which would manage public debt and state-guaranteed debt, including risk management related to public debt and state-guaranteed debt; government internal and external borrowings, taking into account the medium-term strategy of public debt management for the relevant period; would be the issuer of government debt securities of Ukraine. Amendments to the Budget Code of Ukraine, which oblige the Ministry of Finance of Ukraine to regularly publish basic information on the state of Ukraine's public debt.

Key words: public credit, public debt, cash flow, cash, loan, revenues, expenditures, budget.

Вступ. Найбільш поширеними методами управління державним боргом на стадії його погашення є реструктуризація, рефінансування, конверсія, консолідація, уніфікація. Саме ці дії і прийнято називати «заходами з управління державним боргом». Відзначимо, що застосування їх на практиці свідчить про виникнення досить серйозних правозастосовних проблем, як в аспекті дотримання прав громадян і кредиторів держави, так і теоретичних проблем, що стосуються колізій між бюджетним і конституційним законодавством, між бюджетним і цивільним законодавством, а також між нормами бюджетного законодавства.

Постановка завдання. Розробити пропозиції щодо удосконалення правових основ державної боргової політики в Україні.

Результати. Питання державної боргової політики досліджували Воронова Л.К., Орлюк О.П., Монаєнко А.О., Заверуха О.Б., Ніщимна С.О., Якимчук Н.Я., Грачова О.Ю., Хімичева Н.І.

Норми Бюджетного кодексу України, що регулюють відносини в галузі державного боргу, свідчать про необхідність прийняття ряду нормативних актів в розвиток закріплених в Кодексі положень.

У Бюджетному кодексі України слід закріпити положення про те, що реструктуризація боргу може допускатися на підставі «договору», що дозволить констатувати безумовне прагнення законодавця до усунення протиріч у правовому регулюванні управління публічним боргом. Разом з тим, залишається ряд невіршених колізій між фінансовим, цивільним, конституційним і міжнародним законодавством. Для цього, ми вважаємо, необхідно за-

конодавчо закріпити механізм досягнення такої угоди між державою-боржником і кредиторами, закріпити особливий порядок судового захисту фінансових прав громадян і юридичних осіб, які є власниками боргових цінних паперів, законодавчо закріпити державні гарантії за державними борговими зобов'язаннями.

В даний час актуалізуються проблеми посилення місця і ролі держави в активному впливі на економічні процеси, що відбуваються як усередині країни, так і на міждержавному просторі. Важлива роль тут належить фінансово-правовим нормам, оскільки охорона інтересів самої держави і її захист в процесі глобалізації – це, перш за все, сфера фінансового права.

А.О. Монаєнко зазначає, що державний кредит можна визначити як сукупність фінансово-правових норм, що регулюють суспільні відносини, які складаються в процесі залучення грошових коштів для забезпечення видаткових зобов'язань держави та органів місцевого самоврядування в умовах бюджетного дефіциту, а також в процесі надання державних гарантій і грошових фондів місцевим бюджетам України, юридичній особі (за винятком державних та комунальних установ), іноземній державі, іноземній юридичній особі на принципах добровільності, терміновості, зворотності і відплатності. Таке визначення державного кредиту дозволяє об'єднати дії органів державної влади з використанням кредитного механізму в загальнонаціональних цілях, не залежачи чи то акумуляція грошових коштів за допомогою залучення позикових ресурсів або розподіл грошових фондів на

принципах кредитування з метою реалізації економічної та соціальної політики держави [2, с. 352].

Далі А.О. Монаенко стверджує, що як інститут фінансового права державний кредит є відносно відособленою сукупністю норм фінансового права, що регулюють суспільні відносини з формування та розподілу державою фондів грошових коштів на добровільній, терміновій, відшкодувальній і поворотній основі [2, с. 352].

Оскільки охорона інтересів держави і її захист в процесі глобалізації – це, перш за все, сфера фінансового права, ми пропонуємо прийняти закон України «Про основи фінансової політики», в якому визначити основні напрями розвитку національного господарства країни; загальний обсяг фінансових ресурсів держави; джерела утворення фінансових ресурсів і напрями їх використання; створення ефективної системи управління фінансами; опрацювання досконалого механізму регулювання та стимулювання економічно-соціальних процесів у державі за допомогою фінансових інструментів. У цьому законі можна визначити, що головною метою фінансової політики держави має бути підвищення рівня суспільного добробуту шляхом оптимального розподілу ВВП між галузями національної економіки, соціальними групами населення та окремими територіями.

Адже фінансова політика як різновид державної політики вимагає не тільки здійснення конкретних заходів в позначених фінансових сферах, а й розробки – на основі спільних досліджень і розробок вчених і практиків, економістів та юристів – самої теорії фінансової політики України (і, з особливим виділенням, боргової політики) [3, с. 210]. В умовах фінансової глобалізації це дозволить державі більш активно використовувати фінансові інструменти для вдосконалення структури вітчизняної економіки, стимулювання економічного зростання і підвищення рівня життя своїх громадян.

Урядам всіх країн доводиться приймати стратегічні рішення при виборі цілей управління боргом, визначенні своїх переваг щодо допустимого ступеня ризику, методів управління умовними зобов'язаннями і шляхами забезпечення надійного управління державним боргом. За багатьма з цих питань відбувається все більше зближення думок щодо методів, складових надійної практики управління державним боргом, що сприяє також зниженню уразливості при поширенні зовнішніх фінансових потрясінь.

В до них мають належати визначення цілей управління боргом; облік витрат в порівнянні з супутнім ризиком; розмежування і координація управління боргом і грошово-кредитного регулювання та відповідної підзвітності; встановлення лімітів на зростання боргу; необхідність ретельного управління ризиком рефінансування та ринковим ризиком, витратами на виплату відсотків по борговим зобов'язанням; необхідність створення надійної організаційно-правової структури і політики зниження операційного ризику, в тому числі чіткого розподілу обов'язків і поєднаної з ними відповідальності серед органів державної влади, залучених до управління боргом.

Аналіз рекомендацій міжнародних і вітчизняних фінансових і урядових установ дозволив нам виділити основні керівні принципи управління державним боргом, покликани сприяти ефективній фінансовій політиці, спрямованій на зниження фінансової уразливості як держави, так і його суб'єктів фінансово-господарської діяльності.

1. Єдність цілей координації управління боргом.

Основна мета управління державним боргом – забезпечити задоволення потреб органів державного управління у фінансуванні та виконання їх зобов'язань за платежами при мінімально можливих витратах в середньо- і довгостроковій перспективі і з достатньою впевненістю оцінки ризику. Управління державним боргом має бути засноване на системі фінансово-правових норм, що регулюють відповідні операції і дії. Така юридична основа повинна чітко визначати компетенцію при оформленні бор-

гових зобов'язань, випуск нових інструментів, вкладенні або розподілі ресурсів, отриманих за рахунок випуску боргових зобов'язань, надання гарантій і в цілому, при виконанні будь-яких операцій, здійснюваних при управлінні державним боргом.

У світовій практиці існують різні варіанти розподілу функцій в управлінні боргом, однак в будь-якому випадку встановлена структура повинна чітко визначити функції кожного суб'єкта, координацію між ними і необхідний порядок обміну інформацією для прийняття рішень і визначення ліміту всіх зобов'язань, в тому числі неясних (потенційних). Недостатня ясність в цьому питанні може негативно позначитися на координації дій різних урядових органів, а також на процесі прийняття рішень та визначення відповідальності.

Управління боргом повинно поширюватися на основні фінансові зобов'язання, що знаходяться під контролем уряду країни. При цьому повинно бути вироблено загальне розуміння цілей політики управління боргом, податкової, бюджетної і грошово-кредитної політики, враховуватися взаємозалежність використовуваних інструментів політики, витрати і ризику, пов'язані з потребами у фінансуванні та рівнями заборгованості органів державного управління.

У тих випадках, коли це дозволяє рівень фінансового розвитку, слід розмежовувати цілі і відповідальність в галузі управління боргом та грошово-кредитної політики.

Державні органи, що керують боргом, органи податково-бюджетного і грошово-кредитного регулювання країни повинні обмінюватися інформацією про поточні та майбутні потреби органів державного управління в ліквідних коштах.

2. Законодавчо обумовлена стратегія управління державним кредитом.

З метою вдосконалення правового регулювання в сфері фінансово-правової боргової політики, назріла необхідність затвердження доктрини («стратегії») політики в сфері державного боргу України у вигляді закону. Конкретні ж, тобто найближчі «тактичні» цілі і заходи фінансової політики в сфері державного боргу, на нашу думку, можуть затверджуватися Міністерством України у вигляді «Основних напрямів державної фінансової політики у сфері державного боргу (кредиту)», прийняті на найближчі 3-5 років, а також у вигляді щорічних «Основних напрямків державної політики на ринку державних боргових зобов'язань», що можуть розроблятися і затверджуватися Міністерством фінансів України.

Сьогодні також вимагають самостійного осмислення і правового закріплення нові підходи до здійснення операцій з обслуговування, погашення та конверсії державних цінних паперів, за визначенням механізмів і форм їх обслуговування і погашення, які повинні бути орієнтовані на посилення гарантій прав не тільки їх емітентів (України в особі Міністерства фінансів України), але і прав і матеріальних інтересів власників зазначених цінних паперів, в тому числі фізичних і юридичних осіб (резидентів і нерезидентів). Позитивну роль в названому аспекті має відігравати такий напрямок фінансово-правової політики в сфері державного боргу, який пов'язаний з формуванням фінансового резерву і стабілізаційного фонду, а також резервного фонду і фонду майбутніх поколінь [1, с. 7].

Досить гостро в даний час, на нашу думку, існує також проблема розробки закону України «Про борг територіальної громади» і прийняття на його основі місцевими радами своїх власних рішень про місцевий борг. Успішна розробка законодавства в сфері кредитних відносин можлива лише при наявності продуманої і закріпленої на нормативно-правовому рівні концепції державної фінансової політики в цій галузі.

Розгляд запропонованого принципу боргової політики дозволяє нам назвати вимоги до боргової стратегії держави:

– урядом повинна бути складена боргова стратегія перш, ніж виникне зобов'язання;

– сформована структура боргу у валютах, терміни і фінансові інструменти повинні відповідати складеній стратегії;

– процес управління боргом повинен включати в себе оцінку ризику, спрямовану на гарантування і підтримку прийнятої стратегії;

– управління боргом має ґрунтуватися на розсудливих методах, здійснення належного обліку і дієвої системи моніторингу і контролю, що дозволяє готувати високоякісні звіти.

3. Прозорість та підзвітність органів управління державним кредитом.

Наявна система звітності про державний борг відрізняється високим ступенем закритості, перш за все для учасників фінансових ринків – потенційних інвесторів з точки зору обсягу доступної для них інформації про найбільш важливі аспекти політики та операцій з управління боргом. Тим часом, прозорість режиму прийняття рішень, чіткість правил і процедур здійснення операцій з управління державним боргом сприяє зміцненню довіри кредиторів та інвесторів до боргових зобов'язань держави. Це, в свою чергу, підвищує ефективність проведених операцій з управління державними борговими зобов'язаннями і в довгостроковій перспективі може привести до зниження вартості обслуговування державного боргу.

Необхідно публічно розкривати інформацію про розподіл обов'язків між Міністерством фінансів, Національним банком України або окремим органом управління боргом з підготовки рекомендацій щодо політики управління боргом, щодо проведення первинного розміщення боргових зобов'язань, організації вторинних ринків, депозитарних систем і клірингових і розрахункових механізмів для торгівлі державними цінними паперами.

Необхідно чітко визначати і публічно розкривати цілі управління боргом та роз'яснювати показники, що використовуються для вимірювання витрат і ризику.

Необхідно публічно розкривати інформацію про істотно важливі аспекти операцій з управління боргом. Громадськості повинна надаватися інформація про минулу, поточну і заплановану бюджетну діяльність, в тому числі про її фінансування, і про консолідоване фінансове становище органів державного управління.

Органи державного управління повинні регулярно публікувати інформацію про обсяг і структуру свого боргу і фінансових активів, в тому числі про їх валютну структуру, структуру строків погашення і процентних ставок.

Повинні бути розроблені законодавчі зміни до Бюджетного кодексу, які обмежують застосування непрозорих схем із заліку податків та інших недоїмок платоспроможним корпоративним структурам за погашення зовнішнього боргу або нарощування зарубіжних активів (викуп боргу, експортні поставки в рахунок погашення боргу або в рахунок державного кредитування).

Все це послаблює складатися останнім часом механізм управління кредитною політикою.

На думку експертів МВФ, Світового банку, а також відомих світових фінансових аналітиків, прозорість може підвищити якість управління шляхом підвищення відповідальності Національного банку України, Міністерства фінансів та інших державних інститутів, що займаються управлінням боргом, а операції можна вважати ефективними, якщо цілі і інструменти відомі суспільству і якщо влада може виконувати свої зобов'язання.

Слід зазначити, що комплексний підхід до регулювання боргу повинен передбачати також нагляд за забезпеченням своєчасного передбачення можливих зобов'язань і ефективного управління ризиками. Контроль в галузі державного боргу повинен полягати не тільки у відстеженні боргової ситуації в поточних умовах, а й враховувати мож-

ливе погіршення економічних умов, з якими уряд і економіка можуть зіткнутися в разі настання кризових ситуацій. При цьому, діяльність з управління боргом повинна щороку перевірятися зовнішніми аудиторами.

4. Чітка інституційна правова основа державних кредитних відносин.

У правовій основі повинні пояснюватися повноваження по здійсненню запозичень і випуску нових боргових зобов'язань, здійснення інвестицій та проведення операцій від імені органів державного управління.

Необхідно чітко визначити організаційну основу управління боргом і забезпечити ясність формулювання повноважень і функцій.

Обмеження ризику збитків для держави в результаті неадекватних заходів операційного контролю має здійснюватися відповідно до надійної практики ведення ділових операцій, включаючи зрозуміле формулювання обов'язків співробітників, чіткі заходи поточного спостереження і контролю і механізми звітності.

Діяльність з управління боргом повинна спиратися на точну і комплексну управлінську інформаційну систему, яка передбачає належні механізми захисту.

Необхідні надійні процедури відновлення діяльності, що дозволяють знизити ризик можливого серйозного порушення роботи з управління боргом в результаті стихійних лих, соціальних хвилювань або терористичних актів.

Цю проблему не можна вирішити, створивши незалежне агентство з управління державним боргом (наприклад, Боргове агентство України). Об'єднання складних і багатограничних завдань управління держборгом в єдиний комплекс вимагає серйозного посилення взаємодії всіх інститутів, пов'язаних з цими питаннями: Мінфіну України, Мінекономіки України, Верховної Ради України, Рахункової палати. Необхідно також створити урядову Комісію з управління зовнішнім боргом і зарубіжними активами.

5. Безумовне обслуговування зобов'язань і підтримка високого кредитного рейтингу.

Для отримання інвестиційного рейтингу при формуванні боргової політики важливо забезпечити підтримку високого рівня довіри кредиторів, безумовне та своєчасне виконання боргових зобов'язань, забезпечення рівного доступу на ринок вітчизняних боргових зобов'язань інвесторів при збереженні ефективного контролю над вкладеннями резидентів і нерезидентів в цінні папери.

6. Правове забезпечення системи управління ризиками.

Необхідно ретельно відстежувати і оцінювати ризики, притаманні структурі державного боргу. Такі ризики слід пом'якшувати в максимальній можливій мірі шляхом зміни структури боргу, беручи до уваги витрати, пов'язані з такими діями.

При прийнятті рішень про притягнення позик і проведенні заходів щодо зниження ризику для органів державного управління керуючі боргом повинні враховувати фінансові та інші ризики, пов'язані з державними касовими потоками.

Керуючі боргом повинні ретельно оцінювати ризики, пов'язані з боргом в іноземній валюті і короткостроковим боргом або борговими зобов'язаннями з плаваючою ставкою, і управляти ними.

Необхідні ефективні з точки зору витрат заходи політики з управління касовими потками, що дозволяють офіційним органам влади з високою часткою впевненості виконувати свої фінансові зобов'язання в міру настання їх строків.

Необхідно розробити систему, що дозволяє керуючим боргом визначати бажані співвідношення між очікуваними витратами та ризиками, пов'язаними з портфелем державних боргових зобов'язань, і управляти ними. Для оцінки ризику керуючі боргом повинні регулярно проводити стрес-тестування портфеля боргових зобов'язань, виходячи з можливих економічних і фінансових потрясінь, до

яких потенційно схильні органи державного управління і, в більш загальному плані, країна в цілому.

Керуючі боргом, які прагнуть активно управляти портфелем боргових зобов'язань з метою отримання прибутку, виходячи зі своїх очікувань щодо майбутньої динаміки процентних ставок і валютних курсів, що відрізняються від вже закладених в поточних ринкових цінах, повинні враховувати пов'язані з цим ризики і нести відповідальність за свої дії.

При прийнятті рішень про залучення позик керуючі боргом повинні враховувати вплив, який чинять умовні зобов'язання на фінансове становище органів державного управління, в тому числі на їх загальну ліквідність.

7. Розвиток і забезпечення роботи ефективного ринку державних цінних паперів.

Для мінімізації витрат і ризику в середньо- і довгостроковій перспективі керуючі боргом повинні забезпечувати узгодженість проведених ними заходів політики та операцій з завданням розвитку ефективного ринку державних цінних паперів.

Органи державного управління повинні прагнути до формування широкої бази інвесторів для своїх внутрішніх і зовнішніх зобов'язань, приділяючи при цьому належну увагу витратам і ризику, і їх ставлення до інвесторів має ґрунтуватися на принципах рівності.

Операції з управління боргом на первинному ринку повинні бути прозорими і передбачуваними. Для розміщення боргових зобов'язань повинні в максимально можливій мірі використовуватися ринкові механізми, в тому числі конкурсні аукціони і емісійні синдикати.

Органи державного управління та Національний банк України повинні сприяти розвитку стійких вторинних ринків, здатних дієво функціонувати в самих різних ринкових умовах.

Системи, які використовуються для проведення розрахунків і клірингу за операціями з державними цінними паперами на фінансовому ринку, повинні відповідати належній виробничій практиці.

Світова криза показала, що стійкий державний борг повинен бути невід'ємним атрибутом стану фінансової системи не тільки країн, що розвиваються, тобто країн з перехідною економікою, але і більшості ринково розвинених країн. При цьому критичні розміри як внутрішньої, так і зовнішньої заборгованості і, як наслідок, зростання процентних платежів в багатьох країнах не повинен призводити до обмеження можливостей управління державним боргом або навіть до дестабілізуючого впливу на економіку в цілому. Особлива важливість здійснення контролю над станом і якістю управління державним боргом наголошує на тому, що непродумана боргова політика неминує веде до фінансової кризи.

Спираючись на виділені нами принципи управління державним боргом, можна запропонувати ряд конкретних організаційно-правових заходів, які допоможуть усунути існуючі проблеми в сфері управління державним боргом, сприятимуть реалізації фінансово-правових основ регулювання кредитних відносин в країні. До них можна віднести:

– Формулювання політики і стратегії державного боргу, а також чітке визначення цілей і напрямів використання боргу. Для цього необхідним є прийняття Концепції управління державним боргом, розробка як середньострокової, так і довгострокової боргової політики в безпосередньому зв'язку з грошово-кредитною і податково-бюджетною політикою.

– Необхідно створити Національне боргове агентство України, яке б здійснювало управління державним боргом та гарантованим державою боргом, у тому числі управління ризиками, пов'язаними з державним боргом та гарантованим державою боргом; державні внутрішні та зовнішні запозичення з урахуванням середньострокової стратегії

управління державним боргом на відповідний період; було б емігентом державних боргових цінних паперів України, в тому числі державних облігацій, казначейських зобов'язань та державних деривативів України. Також необхідним є законодавче встановлення випадків і умов, при яких уряд може виступати в якості гаранта. У чинному законодавстві необхідне введення системи відповідальності за ефективність прийнятих рішень при здійсненні державної політики запозичень та управління державним боргом і, відповідно, визначення меж повноважень і відповідальності Уряду України, органів виконавчої влади.

– Встановлення обов'язків відповідальним органам грошово-кредитного регулювання щодо публікації звітів про стан державного боргу і в цілому про суспільний доступ до інформації. У зв'язку з цим до Бюджетного кодексу України доцільно внести поправки, які зобов'язують Мінфін України регулярно публікувати основну інформацію про стан державного боргу України. Повинні бути розроблені законодавчі зміни до Бюджетного кодексу України, що обмежують застосування непрозорих схем із заліку податків та інших недоїмок платоспроможним корпоративним структурам за погашення зовнішнього боргу або нарощування зарубіжних активів (викуп боргу, експортні поставки в рахунок погашення боргу або в рахунок державного кредитування). Крім того, доцільно законодавчо закріпити надання всіх розрахункових матеріалів за державним боргом до проекту закону про державний бюджет на черговий рік для проведення його якісної експертизи.

Пропоновані заходи, в першу чергу, дозволять по новому розглядати підходи до визначення державного боргу: вони повинні давати чітке уявлення про головні компоненти державного боргу. Це потрібно для того, щоб переконатися, що управління, відповідальність і контроль за державним боргом виконуються на єдиній основі, а також що можливе створення єдиного нормативного комплексу фінансового права з управління державним боргом в історичних рамках.

Таким чином, дослідивши організаційно правові, фінансово-економічні процеси в сфері світової і вітчизняної науки і практики в сфері вдосконалення правових основ державної боргової політики автор прийшов до наступних висновків.

Висновок. В останні роки, у зв'язку зі світовими фінансовими потрясіннями, актуалізуються проблеми посилення місця і ролі держави в активному впливі на економічні процеси, що відбуваються як усередині країни, так і на міждержавному просторі. Важлива роль тут належить фінансово-правовим нормам, оскільки охорона інтересів самої держави і її захист в процесі глобалізації – це, перш за все, сфера фінансового права. У зв'язку з цим, необхідна розробка закону України «Про основи фінансової політики». Фінансова політика як різновид державної політики вимагає не тільки здійснення конкретних заходів в позначених фінансових сферах, а й розробки – на основі спільних досліджень і розробок вчених і практиків, економістів та юристів – самої теорії фінансової політики України (і, з особливим виділенням, боргової політики). В умовах фінансової глобалізації це дозволить державі більш активно використовувати фінансові інструменти для вдосконалення структури вітчизняної економіки, стимулювання економічного зростання і підвищення рівня життя своїх громадян.

Аналіз рекомендацій міжнародних і вітчизняних фінансових і урядових установ з метою реалізації цілей цього дослідження, дозволив нам виділити основні керівні принципи управління державним боргом, покликани сприяти ефективній фінансовій політиці, спрямованій на зниження фінансової уразливості як держави, так і його суб'єктів фінансово-господарської діяльності: єдність цілей координація управління боргом; законодавче обумовлена стратегія управління державним боргом; прозорість і підзвітність

органів управління державним кредитом; чітка інституційна правова основа державних кредитних відносин; безумовне обслуговування зобов'язань і підтримка високого кредитного рейтингу; правове забезпечення системи управління ризиками; розвиток і забезпечення роботи ефективного ринку державних цінних паперів.

Спираючись на виділені принципи управління державним боргом, запропоновано ряд конкретних організаційно-правових заходів, які допоможуть допомогти усунути існуючі проблеми в сфері управління державним боргом, сприяти реалізації фінансово-правових основ регулювання кредитних відносин в країні:

– прийняття Концепції управління державним боргом, розробка як середньострокової, так і довгострокової борго-

вої політики в безпосередньому зв'язку з грошово-кредитної і податково-бюджетною політикою;

– створення Національного боргового агентства України, яке б здійснювало управління державним боргом та гарантованим державою боргом, у тому числі управління ризиками, пов'язаними з державним боргом та гарантованим державою боргом; державні внутрішні та зовнішні запозичення з урахуванням середньострокової стратегії управління державним боргом на відповідний період; було б емітентом державних боргових цінних паперів України. Внесення змін до Бюджетного кодексу України, які зобов'язують Мінфін України регулярно публікувати основну інформацію про стан державного боргу України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бенч Л.Л. Напрями вдосконалення управління державним боргом в Україні / Л. Л. Бенч В.О. Лісовенко // Ринок цінних паперів. – 2013. – № 9-10. – С. 1-10.
2. Монаєнко А.О. Державний кредит як самостійний фінансово-правовий інститут // Право України. – 2013. – №11. – С. 351-359.
3. Присяжнюк О.О. Особливості управління та обслуговування державного боргу України / О.О. Присяжнюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – Вип. 2. – С. 209-211.